

בחירת מקצוע, קורות חיים ריאיון עבודה - איך זה עובד באמת?

מאת גיל ונטורה, יועץ תעסוקתי ומרכז הוראה במחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, האוניברסיטה הפתוחה

בחירת מקצוע

לבוגרים טריים המחפשים עבודה, לאלה שעבדו בתחומים מתאימים להם עד סיום התואר או שנים לאחר מכן וכיום רוצים להחליף מקצוע, להלן מספר מחשבות על קריירה וכן עצות מעשיות. קודם כל, לגבי חשיבות הקריירה - מערכת היחסים (השנייה) הכי חשובה שלכם, שבה תבלה את מרבית השעות הערות שלך.

העיתונים והשבועונים מוצפים בהן. תכניות אירוח בטלוויזיה הופכות אותן למקור רייטינג. בעיות הזוגיות. כולנו מכירים את הסיפורים בגירסה זו או אחרת. אז מה עניין שמיטה להר סיני? מה הקשר בין בחירת בן זוג לעיסוקים, עסקים ומעסיקים? אז זהו - יש קשר.

בשקט, בשקט, מתחת לאף, אנו נכנסים לקשר עמוק עם הקריירה העתידית שלנו, בחירה שמעצבת אלמנטים משמעותיים בזהות שלנו. נשמע כבד? הסתכלו סביבכם. מסלול הקריירה הנבחר שלנו נמשך בדרך כלל עשרות שנים. איך הגדירה זאת מורה ותיקה אחת? "אני מלמדת ילדים כבר עשרים ושתיים שנה... למעשה, אני כבר לא זוכרת מה הייתי לפני שהייתי מורה". בנאלי? אולי. אמיתי? ללא ספק.

ומצד שני - כולנו מכירים אישית קשרי נישואין ופרשיות רומנטיות שלא חצו את גבול השנתיים. זה לא מפיל איזשהו אסימון? למרות שאנו מבלים אצלה כ-70% משעות הערנות שלנו, אנו מתייחסים לבחירת הקריירה שלנו כאל פילגש צדדית לאישה/בעל החוקיים. על בחירתם של אלו האחרונים שווה לטרוח, להתייעץ, להתנסות, להעביר לילות ללא שינה במחשבות ולבטים טורדניים. אבל בחירת קריירה? מה הביג דיל? שמעתי שמחשבים זה אחלה מקצוע, לא? ומינהל עסקים ממש נשמע Cool...

הסטודנטים של ימינו מצויים תחת הרעשת ארטילריה כבדה. טונות של מידע ומטחים של אלטרנטיבות נוחות חדשות לבקרים על ראשם. לא פשוט לעצור לרגע את ההמולה ולראות איפה אתה בתוך כל הבלאגן. אז נכון, משרה במחשבים יכולה לספק משכורות נאות. אבל איך זה מסתדר עם ההישגים הנמוכים שלי במתמטיקה בתיכון ובאוניברסיטה? וחץ מזה, ה-PC שלי כבר מושבת מיום שקניתי אותו (חוץ ממשחקי סוליתיר), וברשימת הנושאים שכיף לי לקרוא עליהם, שפות תוכנה ואלגוריתמים מככבים אי-שם בין המקום הארבעים לחמישים. אבל ההיי-טק... זה פשוט נשמע... Cool כבר אמרנו?

תחשבו על זה - בשביל מה אנחנו לומדים, בעצם?

התשובה המתבקשת היא - **מקצוע**. רובנו המכריע מתייחסים למסלול האקדמי כשלב אחד (והכרחי) בדרך למקצוע המיוחל. מפתיע, אבל ברוב המקרים אין מישהו שמלמד אותנו איך לבחור את התחום המתאים לנו.

האקדמיה מלווה אותנו מהשלב השני - מהרגע שבו בחרנו מה ללמוד. אבל, בעצם, **אולי לא בחרנו נכון?** ייתכן שהשפיעו על בחירתנו הורינו הרוצים שיהיה לנו "מקצוע מכניס", או חברינו ששמעו שהעיתיד טמון במיקרו-ביולוגיה, או אולי מאמר בעיתון הקובע שמקצוע ההווה והעתיד הוא מחשבים.

חלקנו מכירים את ההתלבטויות האלה מהשטח: "השיעורים האלה משעממים אותי", "שוב לא הצלחתי בסטטיסטיקה", "אני לומד ולומד, נדמה לי שאני מבין ואני לא מצליח במטלות או במבחנים". אולי התחושות האלה מרמזות לנו שאנו צריכים לעשות "אחורה פנה" ולבדוק שוב את בחירתנו. אבל אם לא כל-כך הצלחנו בפעם הראשונה, מי מבטיח לנו שנצליח בטייק השני?

מכיוון ש"זמן קריירה" מתפרש על שנים רבות, רצוי לנסות לבחור בתבונה, אבל גם אם מה שהתאים לנו בתחילת דרכנו אינו מתאים בשלב יותר מאוחר, ניתן עדיין לשנות ומרבית העובדים עושים שינויים בתחום עבודתם במהלך השנים.

צעירים, שלהם פחות ניסיון מעשי במקומות עבודה, אמורים להסתמך על תחומי הלימוד שלהם בתיכון, שלעיתים קרובות אינם משקפים במדויק את יכולותיהם. אבל רצוי להתבונן היטב בתחומים שנהנית מהם, שהצלחת בהם או לחילופין שנכשלת בהם ולהרהר אם אלה כיוונים שיתאימו לאורך זמן. יש לציין שמרבית התחומים שמלמדים באוניברסיטה או תחומי התעסוקה אינם נלמדים כלל בתיכון או שבגרותם המעשית בעבודה אינם דומים למה שהיה בתיכון - אך סוג הכישורים הדרושים לעבודה, אם כשרון במתמטיקה או כישורי ניסוחים ומלל כן יכולים להיות אינדיקציה להתאמה או אי התאמה בהמשך הדרך. יש להסתכל על כישוריך, האם אתה אוהב משימות הדורשות דיוק וסדר, יצירתיות ומעוף, קשר עם אנשים, סיוע לזולת, תכנון וחישבויות, עבודה בחץ או בפנים ועוד. כמו כן, יש לחשוב על נטיות לבך. איזה תחומים מושכים אותך ונראים לך מעניינים ומתאימים לכישוריך, לסגנון ההתנהלות שלך, לנושאים שיש לך עניין בהם ולעיסוק שנראה לך שהיית נהנה ממנו. יש להבחין בין עיסוקים שנהנים מהם על תקן תחביב ועיסוקים שמהם ניתן להתפרנס כתעסוקה, גם אם מושפעים מגלי הנהירות של החברים והאופנות החולפות כדוגמת לימודי משפטים שהביקוש אליהם עולה על גדותיו, או מדעי המחשב ותחומים טכנולוגיים שידעו ימי תפארת ואחר כך נרגעו. בכל זאת יש לוודא שאלה תחומים שתינה לעסוק בהם. גם מי שהצליח במתמטיקה או מדעי המחשב בתיכון אבל רואה את התחום שעמום המחץ צריך להתלבט עם עצמו האם לבלות בעיסוק זה את מרבית שעות היום.

עצות מעשיות לריאיון עבודה

ונאמר שהחלטת על תחום העבודה ועכשיו מנסה להתקבל לתפקיד הנכסף. נדמה שהתקשורת מלאה המלצות "עשה זאת בעצמך" שאמורות להפוך את מחפש העבודה מיצור מבוהל וחסר ביטחון ל"תותח" מרשים המשדר אופטימיות ויחסי אנוש מופלאים לכל סביבתו, וכל זאת בשני עמודים מתומצתים. זה לא כל כך פשוט. בואו ננסה להבין לפני שאנו רצים ליישם: מה ההיגיון מאחורי השיגעון של חיפוש העבודה?

• קרב הכוונות

בואו נכניס טוב טוב לראש – מראיין, אם הוא מנוסה, מבקש לבדוק היכן המועמד לא מתאים. כך בפירוש ראשית, כל מראיין יחפש את סימני האזהרה שיפסלו את המועמד. מטרתך, כמועמד, היא לעשות בדיוק את ההיפך – להראות למראיין מדוע אתה כן מתאים. איך?

• פערים, פערים, פערים

קורות החיים שלך מהוות בסיס לראיון. נקודה. המראיין ישאל אותך על מה שכתבת, וחשוב מכך – על מה שלא כתבת. לא ציינת מצב משפחתי – מדוע? ("בדיוק נפרדתי מחברה שלי, אחרי קשר של שלוש שנים, האמת היא שאני לא יכול לחשוב על שום דבר חוץ מזה בתקופה האחרונה..."), השנים 1997-1998 לא מופיעות בקורות החיים שלך – מה קרה אז? ("אה, הייתי בטיול בדרום אמריקה וניסיתי את כל סוגי הפטריות האפשריות"). מראיינים טובים פיתחו אנטנות חדות במיוחד לקליטת ה"חורים" הללו. מה לעשות? אין תרופת פלא, אבל או שתנסו למלא חורים אלו מראש, או שתתאמנו על תשובה הולמת על כל מקרה שתישאלו.

• מטרת שונות – חיצים שונים

סביר להניח שאתה לא מדבר עם סבתא שלך בצורה שאתה מדבר לחבר טוב שלך. באותו אופן, אל תשלחו את אותן קורות חיים למשרות שונות! קורות חיים למשרה של מאבטח, עדיף שייפתחו בתיאור שירותך הצבאי המרשים כרובאית של גולני. מצד שני, אם אתה מנסה להתקבל לעבודה כספרן בבית אריאלה, עדיף לדחוק את מעלליך הקרביים לסוף הדף, אם בכלל. כן, זה הרבה יותר קל להדפיס את אותו מסמך ב-WORD ולשלוח לכל המשרות הרלוונטיות, אבל באותה הקלות ינפנף מנהל כוח האדם של החברה את הרזומה שלך מעל סדר היום העמוס שלו.

• שרלוק הולמס ותעלומת המשרה האבודה

רגע לפני שאתם צוללים פנימה – לבדוק מהם יתרונותיכם הפוטנציאליים, הרימו קצת את הראש והביטו אל המשרה המבוקשת. מה אתם יודעים עליה? שזו משרה בשירות לקוחות? צר לי, אבל תשובתכם אינה מספקת, ונעבור למועמד הבא בבקשה. בילוש, מועמדים יקרים, בילוש. כל רסיס מידע שתאספו על המקום העתידי הוא רווח נקי שלכם. זה מתחיל במודעת הדרושים – האם היא מושקעת או מחופפת? אילו אלמנטים הודגשו בה? שעות העבודה? יחסי האנוש? הנסיעות? אל תעצרו במודעה בעיתון – הימים הם ימי אינטרנט. האם יש לחברה אתר? כיצד הוא נראה? וכיצד נשמעה לכם הפקידה בטלפון? מלאת מוטיבציה ותודעת שירות או עייפה ומכנית? התהליך הזה אמור לענות לכם על שאלה עיקריות: איזה מין "טיפוס" מתאים לעבוד בארגון הזה? (וכמובן, עד כמה הטיפוס הזה הוא אתה...).

• האדם מחפש משמעות – וגם המראיין

בסופו של דבר תצאו מן החדר והמראיין ינסה לענות על שאלה פשוטה: מדוע מועמד X מעוניין במשרה Y? מראיין טוב יודע שבני אדם לעולם

אינם עושים דברים בלי סיבה. תפקידו הוא לוודא שהסיבות שלכם להגשת המועמדות הן הסיבות ה"נכונות", מבחינתו. אם הגשתם מועמדות לתפקיד איש מכירות רק כי המשרה מאפשרת סופי שבוע פנויים, ינפנפו אתכם בצדק. אפשר כמובן לזייף מוטיבציה, אבל בלי אשליות – אנחנו הרבה יותר שקופים ממה שאנחנו חושבים. פשוט שאלו את עצמכם לפני הגשת המועמדות – מדוע אני רוצה דווקא את המשרה הזו?

• דוגמה אחת שווה אלף סופרלטיבים

"כן, אני יכול להעיד על עצמי שאני טיפוס חברותי מאוד."

"תוכל לתת דוגמה מהשנה האחרונה לאופן שבו חברותיות זו סייעה לך במקום העבודה?"

"אה... המממ... אהה."

לא להאמין עד כמה אנו מועדים בבור הזה. מרוב שמנחים אותנו לחשוב על תכונות חיוביות שלנו ועל יתרונותינו הבולטים, אנו שוכחים שחלה עלינו חובת ההוכחה. המראיין, לעומת זאת, לא שוכח. הוא רק מחכה בפינה שנפליג בשבחים עצמיים, ואז הוא מבקש דוגמה. אמיתית. מהחיים. מהעבודה. אז מה עושים? במקום להכין רשימת מכולת לא ריאלית של יתרונות עמומים ("יש לי אינטליגנציה רגשית גבוהה" – נו, באמת!) מתחילים מהסוף – חישובו על הישגים בולטים שלכם מתקופות שונות, ורק אז נסו לבדוק אילו תכונות שלכם אפשרו את הישגים הללו.

• בוגר האוניברסיטה הפתוחה

ציבור המראיינים למשרות מגוון ובעלי רקע שונה. יש מראיינים המכירים היטב את האוניברסיטה הפתוחה, רואים את סיום התואר כהישג ואת הבוגרים לחיוב. יש המכירים את האוניברסיטה הפתוחה ויודעים שיש שיטה של קבלה פתוחה. הם שואלים על הרקע של הבוגר כאשר הם אולי מאמינים בלבם שמי שיש לו פסיכומטרי של 750 יהיה עדיף למשרה. השאלה על רקע הבוגר לגיטימית ויש לראות אותה כהזדמנות. היא מאפשרת לבוגר להדגיש תכונות חזקות שלו, למשל שהוא רצה לעבוד במקביל ללימודים ולכן יש לו ניסיון מעשי לצד התואר, שיש לו כישורים מיוחדים, ביניהם כישורי ניהול זמן כתוצאה מהתמרון בין עבודה ולימודים, שיש לו כישורים טכנולוגיים וידיעה טובה במחשוב ובאינטרנט כתוצאה מהלימודים, שהוא יודע להתעדכן וללמוד סוגיות חדשות לבד, ושיש לו מוטיבציה, נחישות והתמדה.

• נופל וקם, נופל וקם

אין שלמות. אין מושלם. הנה משהו שאולי ירגיע את רובכם – כמעט כולם "נופלים" בראיון. אם הגעתם לרגע של שתיקה מביכה, אם התבלבלתם במילותיכם או נקלעתם לפרץ מבוהל של תיאורים גרנדיוזיים – Relax, אתם לא הראשונים ולא האחרונים. מראיינים מיומנים ביצירת המכשלות הללו. העיקר הוא לדעת לקום מהקרשים.

תזכרו שבחירת מקצוע מחייבת אותך להחזיק בשני הקצוות גם יחד – גם להיות ריאלי וגם לדעת לחלום.

תהיה ריאלי; תדע לחלום